תורה אור

בפרהסיא אין מקבלין אותן ר"ש ור' יהושע בן קרחה אומרים בין כך ובין כך מקבלין שנאמר °שובו בנים שובבים א"ר יצחק איש כפר עכו א"ר יוחנן הלכתא כאותו הזוג : **מתני'** *רבי ישמעאל אומר שלשה לפניהם ושלשה לאחריהם אסור וחכ"א לפני אידיהן אסור ,לאחר אידיהן מותר : **גמ'** *אמר רב תחליפא בר אבדימי אמר שמואל *יום א' ,לדברי ר' ישמעאל לעולם אסור : וחכ"א לפני אידיהן אסור לאחר אידיהן מותר כו' : חכמים היינו ת"ק? הן בלא אידיהן איכא בינייהו : תנא קמא סבר הן בלא אידיהן ורבנן בתראי סברי הן ואידיהן איבעית אימא *נשא ונתן איכא בינייהו : תנא קמא סבר נשא ונתן מותר ורבנן בתראי סברי נשא ונתן אסור ואיבעית אימא דשמואל איכא בינייהו *דאמר שמואל "בגולה אין אסור אלא יום אידם: תנא קמא אית ליה דשמואל רבנן בתראי לית להו דשמואל איבעית אימא דנחום המדי איכא בינייהו דתניא *נחום המדי אומר אינו אסור אלא יום אחד לפני אידיהן: תנא קמא לית ליה דנחום המדי ורבנן בתראי אית להו דנחום המדי : גופא נחום המדי אומר אינו אסור אלא יום אחד לפני אידיהן אמרו לו נשתקע הדבר ולא נאמר והאיכא רבנן בתראי דקיימי כוותיה? *מאן חכמים נחום המדי הוא. תניא אידך נחום המדי אומר מוכרין להן סוס זכר (א) וזקן במלחמה אמרו לו נשתקע הדבר ולא נאמר והאיכא בן בתירא דקאי כוותיה? *דתנן "בן בתירא מתיר בסוס בן בתירא לא מפליג בין זכרים לנקבות ,איהו מדקא מפליג בין זכרים לנקבות כרבנן סבירא ליה ,ולרבנן נשתקע הדבר ולא נאמר. תניא נחום המדי אומר השבת מתעשר זרע וירק וזירין אמרו לו נשתקע הדבר ולא נאמר והאיכא ר"א דקאי כוותיה דתנן *ר' אליעזר אומר השבת מתעשרת זרע וירק וזירין התם בדגנוניתא ,אמר ליה רב אחא בר מניומי לאביי גברא רבה אתא מאתרין כל מילתא דאמר ,אמרי ליה "נשתקע הדבר ולא נאמר"? אמר-איכא חדא דעבדינן כוותיה דתניא נחום המדי אומר "שואל אדם צרכיו בשומע תפלה אמר א) בר מינה דההיא *דתליא באשלי רברבי דתניא ר' אליעזר אומר שואל אדם צרכיו ואחר כך יתפלל שנאמר °תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו וגו' אין שיחה אלא תפלה שנאמר °ויצא יצחק לשוח בשדה ר' יהושע אומר יתפלל ואח"כ ישאל צרכיו שנאמר °אשפוך לפניו שיחי צרתי לפניו אגיד ור"א נמי הכתיב "אשפוך לפניו שיחי"? הכי קאמר "אשפוך לפניו שיחי-בזמן-שצרתי לפניו אגיד ור' יהושע נמי הכתיב "תפלה לעני כי יעטוף"? הכי קאמר אימתי תפלה לעני בזמן שלפני ה' ישפוך שיחו ,מכדי קראי לא כמר דייקי ולא כמר דייקי ,במאי קמיפלגי? ג) כדדריש ר' שמלאי [דדריש ר' שמלאי] לעולם יסדר אדם שבחו של מקום ואח"ב יתפלל מנלן ממשה רבינו' דכתיב °ה' אלהים אתה החלות להראות את עבדך וגו' וכתיב בתריה אעברה נא ואראה את הארץ הטובה רבי

ירמיה ג

תהלים קב

בראשית כד

תהלים קמב

דברים ג

א) [גי' ריעב"ץ אמר ליה] ב) [ברכות לב.]

בפרהסיא · הואיל ופקרו כל כך שוב אין עונין לבן לשוב בתשובה שלימה : שובבים · משמע מזידים ופרהסיא (ב) לשון מרד וגאוה כמו וילך שובב בדרך לבו (ישעיה נז) : לעולם אסור · שלשה לפניו ושלשה לאחריו והוא עצמו כלומר כל שבעת ימי השבת : ת"ק סבר הן בלא אידיהן · כדדייקינן לעיל דקתני לפני אידיהן של עובדי כוכבים שלשה ימים ש"מ שלשה לפניהם לבד האיד קאמר: ורבנן בתראי · דלא יהבו סימנא איכא למימר הואיל ולא אשכחן מידי ביניהן איכא למימר בהא אתו לאפלוגי דהן ואידיהן ג' קאמר : רבנן בתראי סברי נשא ונתן אסור. סתמא קאמרינן ולא קתני אסור לשאת ולתת כתנא קמא דמשמע לכתחלה הוא דלא הא דיעבד שפיר דמי: בגולה · אין העובדי כוכבים אדוקין כל כך בעבודת כוכבים כדאמרינן (לקמן*) עובדי כוכבים שבחוצה לארץ לאו עובדי עבודת כוכבים ניהו כו' ועוד דמסתפינן מינייהו : רבנן בתראי לית להו דשמואל · דכיון דלא מסיים בהדיא במאי פליגי איכא למימר לטפויי אתו (ג) דשמעו"ן לתנא קמא דקאמר לפני אידיהן אסור לשאת ולתת עמהם וסתמא דמילתא כשאין יד עובדי כוכבים תקיפה על ישראל קא אמר ואתו איכהו למימר לפני אידיהן ,לעולם אסורין ואיפכא ליכא לשנויי דתתרין שפיר דסתם תנא בתרא לטפויי אתא* : רבנן בתראי אית להו כנחום · דלא יהבי חושבנא אלא אסור סתמא קאמרי: נשתקע הדבר · לא יאמר דבר זה מפי אדם לעולם ל"א לא יצא דבר זה לחוץ: מוכרין להן סוס זכר זקן · בתוך המלחמה שאינו אלא לקלקל ומלחמה דלא שכיחא הוא ולא אתי למילף מינה למכור בהמה אחריתי דהא דאמרי רבנן אין מוכרין להן בהמה גסה לא אסרו אלא משום שאלה או שכירות כדאמר בפירקין דלקמן (ד' טו·) והכא במלחמה דלא שכיחא לא גזור רבנן : בן בתירא מתיר בסוס · לפי שמלאכתו לרכוב אדם עליו ואין במלאכה זו חיוב חטאת שהחי נושא את עצמו דתנן במשילין פירות (ביצה לו:) אלו הן משום שבות לא רוכבין על גבי בהמה : לא קא מפליג בין זכר לנקבה · בין זקן לבחור ,איהו מדקמפליג ואוסר בבחור : כרבנן סבירא ליה · דאסרי משום תורת כלי זיין דקטיל בסיחופיה כדלקמן : ולרבנן נשתקע הדבר · שיהא מותר בזקן דכולן אסורין : השבת · ירק של הבלין שקורין אוי"ד ובלשון רומי אניט"ו : מתעשר זרע וירק וזירין · בין שלקטו כשהוא ירק בין שלקטו כשהוא זירין דולדיל"א בלע"ז ובין שהניחו עד שלמחו גרעיני זרעו בתוכו והוקשו וחבטן צריך לעשר את הזרע מדרבנן דאורחיה למיכליה זרע וירק וזירין הלכך כולהו או להו גמר פירי : בדגנוניתא · הגדל בגנה דראוי לאכול זרע וירק וזירין אבל הגדל בשדות אינו נאכל ירק אלא זרע כעין חרדל : מאתרין · ממקומנו ממדי : בשומע תפלה · מאריך בה ושואל צרכיו : באשלי רברבי · חבלים עבים וחזקים ויש אומרים באילנות גדולות כמו ויטע אשל (בראשית כא) כלומר הא לאו כוותיה אנן עבדין פלוגתא דרבנן נמי היא כדקתני לקמן ואחכ"א כו' : ואח"כ יתפלל · י"ח : כי יעטוף · עטיפת נפשו ודאגת לבו יתפלל תחלה והדר לפני ה' ישפוך שיחו שמונה עשרה : עטיפה · לשון כאב ופריחת לב מתוך צרה כמו בהתעטפם כחלל (איכה ב) : לשוח בשדה · תפלת המנחה תקן בפרק תפלת השחר (ברכות כו:) : בזמן שצרתי לפניו אגיד · כבר קודם לכן : לא כמר דייקי כו' · דהא איכא לשנויי הכי והכי : יסדר אדם שבחו של הקב"ה · שלש ברכות ראשונות אבות גבורות וקדושת השם שאין בהן תפלה אלא שבח ואח"כ בשאר ברכות יש דברי תחנה ותפלה :

רבי

סוס זכר וזקן במלחמה · פי' ר' אלחנן דלהכי נקט זכר במלחמה כדאמרינן בירושלמי גבי בן בתירא מתיר בסוס לא אמרו אלא בסוס זכר שהורג את אדוננו במלחמה וזקן נמי נקט דשמא ימות במלחמה ויהרוג בעליו עמו ומיהו מילי קתני ור"א מביה"ס היה מפרש דזקן נקט לרבותא דאע"פ שעושה בו מלאכה שיש בה חיוב חטאת כדאמר לקמן (דף טז:) מפני שכשמזקין מטחינו בריחים אפילו הכי מותר וזכר במלחמה נמי נקט לרבותא ואע"פ שיש לאסור כדאמר לקמן (דף טז:) מפני ב' דברים אחת משום תורת כלי זיין ואחת משום תורת בהמה גסה ואפי' הכי מותר :

ואין שיחה אלא תפלה דכתיב ויצא יצחק לשוח בשדה · תימה דבפרק תפלת השחר (ברכות דף כו:) אמרינן יצחק קבע תפלת מנחה דכתיב ויצא יצחק לשוח בשדה ואין שיחה אלא תפלה דכתיב *אשפוך לפניו שיחי וי"ל דתרוייהו אילטריך דתרוייהו מלמדים זה את זה דאי מקרא דיצחק הוה אמינא שיצא בשדה לדבר עם שום אדם ולא לתפלה תלמוד לומר אשפוך לפניו שיחי אלמא לשון תפלה הוא ואי מאשפוך לפניו שיחי הוה אמינא דלשון תפלה הוא אבל אינו תפלה קבוע ת"ל קרא דיצחק דכתיב ביה לפנות ערב ולפנות משמע שכן היה דרכו בכל ערב והיינו תפלת מנחה* :

אס

כד א מיי' פ"י מהל' מטמאי משכב ומושב הלכה ח ופ"ג מהל' תשובה הלכה יד :

כה ב מיי' פ"ט מהל' עבודת כוכבים הלכה א סמג לאוין מה טוש"ע י"ד סי' קמח סעיף ד :

כו ג מיי' פ"כ מהל' שבת הלכה ד ·

כז ד מיי' פ"ו מהל' תפלה הלכה ג סמג עשין יט טוש"ע א"ח סי' קיט סעיף א :

לדברי רבי ישמעאל יום עבודת כוכבים לעולם אסור כצ"ע

[עס בגמרא וכן בתוס' עס אי' שנאמר תפלה לעני כי יעטוף]

[בברכות כו: כתבו תוס' בד"ה ואין שיחה וכו' תירוץ אחר]

רבינו חננאל

בפרהסיא אין מקבלין אותם · ר' שמעון ור' יהושע בן קרחה אומרים בין במטמוניות בין בפרהסיא מקבלין אותם שנאמר שובו בנים שובבים·א"ר יצחק איש כפר (עפוש) [עכו] א"ר יוחנן הלכה כאותו הזוג:(פיסקא)[מתני'] ר' ישמעאל אומר ג' לפנידם ת' לאחריהם אסורין·אמר רב תחליפא בר אבדימי אמר שמואל יום א' לדברי רבי ישמעאל לעולם אסור זה כבר פירשנוהו למעלה' ירושלי' אמרו חברייא טעמא דרבי ישמעאל משום בריה דמועדא · א"ר יודן קריא מסייע לחבריא דכתיב וביום עשרים וארבעה לחדש נאספו בני ישראל בצום ובכי ואדמה עליהם ולמה לא עשו בעשרים ושלשה משום בריה דמועדא כלומר יום אסרו חג מן המועד הוא חשוב · לפיכך לא קבעו בו צום. ואם תאמר יום כ"ג שבת היתה לית את יכיל דאת מחשב ומשכח צומא רבא בחד בשבתא וכו' וחכ"א לפני אידיהן אסור לאחר אידיהן מותר. ומקשי' חכמים היינו תנא קמא דפתח לפני אידיהן של עובדי כוכבים אסור לשאת ולתת עמהן ופסקינן איכא בינייהו א) אידיהן · תנא קמא סבר הן בלא אידיהן · וחכמים סברי הן ואידיהן·מדתני לאחר אידיהן מותר מיר·איבעי' אימא נשא ונתן איכא בינייהו כו' איבעי' אימא חכמים כנחום המדי דתני לפני אידיהן אינו אסור אלא יום אחד בלבד דהא סתמא תני לפני אידיהן אסור·ואסיק' מאן חכמים נחום המדי·תניא נחום המדי אומר מוכרין להן סוס זכר וזקן במלחמה· אמרו לו נשתקע הדבר ולא נאמר · כלומר לא נאמר דבר זה מפי אחד מן החכמים כלל ולאו הא איכא בן בתירא וכו' ואסיקנא לרבנן נשתקע ולא נאמר·תניא אידך נחום המדי אומר[השבת] מתעשר(החרדל) זרע וירק.אמרו לו נשתקע הדבר ולא נאמר הא אפי' ר' אליעזר דתני השבת מתעשר זרע וירק וזירין לא אמר אלא בדגנוניתא·וכל הני מתניתא דנחום המדי דחאום בר מהא דתליא באשלי רברבי · דתניא נחום [המדי] אומר שואל אדם צרכיו בשומע תפלה ותניא ישאל אדם צרכיו ואח"כ יתפלל שנא' תפלה לעני כי יעטוף ולאחר כך ולפני ה' ישפוך שיחו · ור' יהושע אומר יתפלל ואחר כך ישאל צרכיו שנא' אשפוך לפניו שיחי ואח"כ צרתי לפניו אגיד· ותרויהו סבירא להו דאין שיחה אלא תפלה·ושקלינן וטרינן ואסקי' מכדי קראי לא דייקי לא כר"א ולא כר' יהושע במאי פליגי ואמרי' בדר' שמלאי דדרש לעולם יסדר אדם שבחו של הקב"ה ואח"כ יתפלל· מנא לן ממשה דכתיב ה' אלקים אתה החלות להראות את עבדך·וכתיב בתריה אעברה נא ואראה את הארץ הטובה

ר'

א) לכאורה נראה דצ"ל הן בלא אידיהן .

[לעיל ו']

[שם]

[נ"ע בחולין יג:]

[לקמן יח:]

[לקמן יח:]

[תוספ' פ"א]

[כ"ב לג:]

[ערכין סג. וש"נ]

לקמן יד: טו.
שבת לג.
בכורות ג.
פסחים נג.

מעשרות פ"ד מ"ה

[ביצה כו. וש"נ]

הגהות הב"ח

(א) גמ' סוס זכר וזקן כצ"ל ואות ו' נמחק:

(ב) רש"י ד"ה סובבים וכו' ופרהסיא שובב לשון מרד

(ג) ד"ה רבנן בתראי וכו' אתו דשמעו לת"ק:

נושא
חילוקים בין ת"ק (דף ב') ורבנן דהכא באיסור משא ומתן לפני אידיהן

מבנה
△ - ▲ פסקי הלכה
ע"ז נחום המדי

"נשתקע הדבר ולא נאמר"
בג' המקורות הראשונים על כל דבר
של נחום המדי אמרו החכ'
"נשתקע הדבר ולא נאמר",
על כך ר' אחא בר מניומי מביע
תמיהתו לאביי: "גברא רבא אתא
מאתרין כל מילתא דאמר אמרי ליה
"נשתקע הדבר ולא נאמר"?!

נושא (הסוגריים)
מח' ר"א ור' יהושע בדנין
מתי וסדר של תפילה
(שבח) ושאלת צרכיו
מה קודם למה
(הערה: בסוגייתנו
תפילת י"ח מוגדר
כשבח - ע"ש רש"י
ד"ה ר' יהושע)

מבנה
◇ "ואחר כך"
סימון המילה לעקוב
אחרי הסדר לפי
הדעות שהוזכרו
לעיל בנושא

⏢ "שיחה/שיחי"
מיקום של "שיחה"
שהוא תפילה (תפילת י"ח)
הפסוקים שהביאו
ר"א ור' יהושע

* ולדעתו
האיסור מכירה
בבהמה סוס משום
נסיוני שבת
וסוס עצמו אינו
עושה מלאכה
רק רכיבה, והחי
נושא את עצמו

* סוגריים לשם
דיוק כי
ובגירסה אין מילות
החכ' שהם אשלי רברבי
שהוזכרו כאן, בתוך
הסוגריים מובא דעתם של
ר"א ור' יהושע
בעניין סדר
התפילה